

SIGNALERINGSOVERLEG ZOÖNOSEN:

Samenwerken in het belang van mens en dier

• Sommige infectieziekten van landbouwhuisdieren zijn besmettelijk voor mensen. Het is van groot belang om deze zogeheten ‘zoönosen’ snel te signaleren, zodat we kunnen ingrijpen als dat nodig is. Daarom is in 2011 het Signaleringsoverleg Zoönosen (SO-Z) in het leven geroepen. Voorzitter Arjen van de Giessen: “De crux is dat het veterinaire en humane domein structureel samenwerken bij signalering en bestrijding.”

“Experts uit de humane en de veterinaire gezondheidszorg komen maandelijks bij elkaar om signalen van zoönosen uit binnen- en buitenland te bespreken”, vertelt Van de Giessen. Hij is hoofd van het centrum Zoönosen en Omgevingsmicrobiologie van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. “Alle relevante organisaties zijn vertegenwoordigd. Zij hebben allemaal hun eigen instrumenten waarmee ze de dier- of volksgezondheid monitoren.”

ZOÖNOSESTRUCTUUR

Het SO-Z is onderdeel van de zoönosestructuur die de ministeries van Economische Zaken en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in mei 2011 vaststelden. Van de Giessen: “De Q-koortsepidemie van 2007 tot 2010 was een belangrijke driver daarvoor. Uit het evaluatierapport van de Commissie Van Dijk bleek toen dat de samenwerking tussen de humane en veterinaire sector beter moest, vooral de signalering en bestrijding. Voor 2011 hadden we al een blauwdruk voor deze structuur, binnen het

project EMZOO (Emerging Zoonoses, red.), zodat het SO-Z snel en goed van start kon.”

Bij de signalen is een belangrijk onderscheid te maken: wel of geen meldingsplicht. Meldingsplichtige signalen moeten gemeld worden bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (veterinair) of de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (humaan). “Dan is er meestal geen rol voor het SO-Z”, legt hij uit. “De acties zijn dan logisch en worden direct in gang gezet, meestal op basis van protocollen of draaiboeken. Wel gaan we na of er nog open eindjes zijn, maar het SO-Z is met name van belang voor niet-meldingsplichtige zoönosen, in het schema aangegeven als ‘gewone signalen’. Als we die bespreken stellen we twee vragen: is er een risico voor de volksgezondheid en zijn er acties nodig? Er zijn verschillende gradaties van respons. De meeste signalen blijven aan de ‘linkerkant’ van de structuur, die bespreken we alleen in het SO-Z, waarbij de nodige acties worden afgestemd tussen de verantwoordelijke partijen. Deze zijn

Dr. ir. Arjen van de Giessen, voorzitter SO-Z en hoofd van het Centrum Zoönosen en Omgevingsmicrobiologie van het RIVM.

dan gericht op bijvoorbeeld het vergaren van meer informatie en het informeren van belanghebbenden. Hierbij kan het ook gaan om signalen waarbij we niet kunnen uitsluiten dat sprake is van een zoönose, wat heel relevant kan zijn. Af en toe leidt een signaal tot doormelding naar de volgende schakel, maar

de uiterst rechterkant van de structuur, waar wordt besloten tot forse ingrepen, wordt zelden bereikt. In het geval van Q-koorts zou je bijvoorbeeld de hele structuur doorlopen.”

CRITERIA

Het SO-Z hanteert een aantal criteria om een signaal te melden aan de volgende schakel in de structuur:

- 1) Een uitbraak van een zoönose met meer of ernstigere ziektegevallen dan normaal of waarbij bestrijding of preventie complex is.
- 2) Lacunes in behandeling of preventie. Als één van de partijen bijvoorbeeld merkt dat een protocol onvolledig is, dan wordt dat gemeld aan de volgende schakel, zodat het protocol aangepast kan worden.
- 3) Het opduiken van een nieuwe ‘emerging’ verwekker waarvan de impact nog onbekend is.
- 4) Maatschappelijke onrust.

ZOËNOSEN BIJ PAARDEN

In Nederland is er op grote schaal intensief contact tussen mensen en paarden. Tot voor kort was geen informatie beschikbaar over mogelijke risico's die dit intensieve contact met zich meebrengt. Uit eerder onderzoek bleek wel dat een aantal zoönosen mogelijk kan voorkomen in de paardenpopulatie. Daarom heeft GD in opdracht van het ministerie van Economische Zaken onderzoek gedaan naar de mate van voorkomen van vijf mogelijk zoönotische ziekteverwekkers bij paarden: *Salmonella* sp.,

Cryptosporidium spp., *Giardia duodenalis*, *Clostridium difficile* en *Rhodococcus equi*. Het onderzoeksteam heeft daarnaast geïnventariseerd of er risicofactoren bestaan die geassocieerd zijn met het voorkomen van deze ziekteverwekkers. Het onderzoeksrapport is besproken in het SO-Z en ondersteunt een aantal lacunes. Mede dankzij dit rapport en initiatieven zoals het gezondheidsoverleg Paard en de Helpdesk Paard, staan zoönosen bij paarden nu op de agenda van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

BLINDE VLEK

Volgens Van de Giessen zijn zoönosen vaak nog een ‘blinde vlek’ voor huisartsen. “Infectieziekten, en nog specifiekere zoönosen, zijn maar een klein onderdeel van hun werk. De kans bestaat dan ook dat ze minder vaak voorkomende zoönosen niet herkennen. Daarom is een goede informatie-uitwisseling tussen beide domeinen ook zo belangrijk.”

COMMUNICATIE

“Bij elk overleg bespreken we ook welke ‘afgeronde’ signalen we breder gaan communiceren. Deze signalen verspreiden we onder experts via een maandelijks overzicht. Daarnaast kunnen we zodra dat nodig is gericht communiceren via onder andere de berichten-service Vetinf@ct voor dierenartsen, ‘Inf@ct’ voor GGD-artsen infectieziekten en Labinf@ct voor artsen-microbiologen. Ook publiceren we geregeld in onder meer het Tijdschrift voor

Diergeneeskunde en het Infectieziektenbulletin. In het geval van een doormelding van een signaal naar de volgende schakel van de structuur ligt de communicatie bij die schakel.” ●

RONDETAFLGESPREKKEN GD EN GGD'EN

Professionals uit het humane (GGD en Clb) en het veterinaire (GD en NVWA) werkveld kwamen tussen april en juni bij elkaar voor rondetafelgesprekken met als thema ‘Diergezondheidsmonitoring en het belang voor de (regionale) volksgezondheid’. Aan de hand van een fictieve casus bespraken de professionals de samenwerking tussen humaan en veterinair. Ook keken zij naar mogelijke verbeterpunten in de communicatie over humaan-veterinaire signalering op landelijk en regionaal niveau. De bijeenkomsten maakten het mogelijk om op decentraal niveau lijntjes te leggen en kennis over elkaars monitoringssystemen te vergroten. Een belangrijke conclusie van de bijeenkomsten is dat het SO-Z goed functioneert. Op landelijk niveau zijn er geen andere wensen voor verbetering van de humaan-veterinaire signalering. Op regionaal niveau is een nadrukkelijke wens dat er vaker en meer contact is tussen GD en GGD's. De betrokken partijen pakken de suggesties hiervoor op.

Lijst met afkortingen

Clb: Centrum Infectie Bestrijding
 Clb: Centraal Veterinair Instituut
 Clb: Chief Veterinary Officer
 DIERAC: Dutch Wildlife Health Centre
 FD: Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht
 GD: Gezondheidsdienst voor Dieren
 GGD: Gemeentelijke Gezondheidsdienst Nederland
 NVWA: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
 RIVM: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
 VWS: Vereniging Nederlandse Gemeenten

De kerngroep van het Signaleringsoverleg Zoönosen bestaat uit een aantal vaste experts van het RIVM, GGD, GD, Clb, de FD, de NVWA en het DIERAC. Experts van andere relevante organisaties worden ad hoc uitgenodigd.

